

REDACTIE:

E. HEIMANS, J. JASPERS JR. EN JAC. P. THIJSSSE.

Adres van de Redactie:

JAC. P. THIJSSSE, 1^e HELMERSSTRAAT 171.

UITGAVE VAN:

W. VERSLUYS TE AMSTERDAM.

Prijs per jaar f 3.60.

In een Veluwsch Bosch.

W e rollen met de Centraal mee naar 't noorden. Harderwijk is gepasseerd. Zooeven hebben we onder 't voorbijsnellen onze oogen kunnen laven met een kijkje uit de verte op de glinsterende, effen zee. Die blik op de wijde waterplas was een genot voor de oogen, die droog en moe werden van de tocht in vliegende vaart door de geel-glimmende zandgolven, gloeiend in de zomerzon.

„Nu is het mooie van de reis er af; de rest is het akeligste land dat je bedenken kunt!” zegt een van uw medereizigers, die u op de zee opmerkzaam maakte, toen hij hoorde, dat ge voor 't eerst deze spoorreis deedt.

„Ja, maak je oogen nu maar dicht voor een uurtje!” bevestigt een tweede. „Het landschap is van hier tot Hattem het aankijken niet meer waard. Zand, kale heide en doffe, dooie dennen!”

Deze en dergelijke ontboezemingen zijn stereotyp bij de centraal-reizigers. Ieder krijgt ze te hooren, die deze reis meemaakt. Altijd hebben de lui wat te schimpen op dat ellendige land. Geloof ze niet, lezer.

Zoo ge geen haast hebt, zoo ge niet tegen een flinke wandeling opziet, zoo ge niet voor zaken op reis zijt en het u daarom niet schelen kan, of ge van morgen met de eerste of van avond met de laatste trein de plaats bereikt, waar ge nachtlgies zult bestellen, stap dan daar straks met ons aan het eerste station na Harderwijk uit,

en ge zult anders over de Veluwe oordeelen. Wat ge uit de trein van de Veluwe te zien krijgt, dat is op verre na de Veluwe niet.

Maar voorzie u te Harderwijk van wat mondkost en vul uw veldflesch met limonade-extract, want te Hulshorst, onze halte, is niets te koop. Het is geen dorp, geen gehucht zelfs. De prachtige landgoederen Essenburg en Hulshorst liggen ten westen van de spoorlijn en wij moeten oostwaarts de Veluwe op.

Wees niet bang, dat we u eerst een tijdlang in de brandende zon over de barre heide zullen laten loopen; neen, we volgen maar één minuut de spoorlijn naar het zuiden; dan slaan we links om, de eerste overweg in, die we aantreffen; die voert ons dwars over de spoorlijn en we staan al met de eerste schrede in het bosch, het Leuvenumsche bosch.

Aan weerszijden van de vaste, diepe zandweg rijzen de walletjes, die de wegen door de Veluwsche bosschen kenmerken, en al dadelijk trekken daar de boschbessen onze aandacht. Boschbessen en varens, ze vertellen ons dat we in een bosch, een echt bosch zijn.

Al zijn er nog geen vruchten te zien, de glanzige, leerachtige blaadjes, die de winter uitgehouden hebben, zeggen ons ook, dat we hier niet met de sappige, smakelijke blauwbessen of klokkebeien te doen hebben, maar met de roode boschbes. Die is uit de hand niet eetbaar, inge-

maakt evenwel zooveel te beter. De bodem is letterlijk bedekt met zijn donkergroene bladeren, net ovale schijfjes verlakt leder aan bruine houtige steeltjes.

Daar bloeit hij al. De witte of rose klokjes, in trossen aan het einde der tak, gluren hier en daar en overal tusschen het donkere loof door; ze herinneren aan lelietjes van dalen. De lange stempel steekt als een klepel uit de klokjes. Wat een aardig figuurtje vormen de meeldraden!

Maar we moeten vandaag met het uiterlijk tevreden zijn. Als we nauwlettend gaan bekijken, wat hier al groeit en bloeit en gonst en zwermt, dan komen we van avond niet tijdig aan de halte terug.

Laten we eenvoudig het bosch in één richting doorwandelen en zoo nu en dan eens door 't kreupelhout, dat de weg omzoomt, heendringen. Komt ge hier later eens een paar zomersche dagen doorbrengen, dan is er tijd voor nauwkeuriger waarnemen, nu willen we alleen maar eens oppervlakkig genieten. De kennismaking zal wel meevallen en 't zal u stellig niet berouwen, dat ik u uit de trein gelokt hebt.

Zie dit varenblad zich eens mooi teekenen tegen die roodachtige dennensam; dat is een varen, die veel voorkomt en daardoor ook veel namen draagt: boomvaren, engelzoet, naaktvaren; *polypodium vulgare* is zijn officieele naam; en die andere varen daar in de diepte langs de weg, dat is een kamvaren, *aspidium cristatum*; 't is, of hij zich opzettelijk vlak achter de witte kelkjes van de boschbes heeft geplaatst, om ze mooi tegen de groene achtergrond te doen uitkomen.

Laten we het er toch maar even van nemen, en voorover op de ellebogen, tusschen bessen en varens, gaan liggen genieten van geur en kleur en vormen. 't Is hier zoo heerlijk rustig en koel; en 't mag ook wel na zoo'n lange, hotsende en schuddende zit in een warme, daverende trein. Zie, daar groeit ook de gewone, blauwe boschbes tusschen de eikestruiken. De blauwbes heeft zijn bloeitijd al achter de rug, hier en daar prijkt nog een rose bolletje

in de hoek tusschen blad en stengel; de meeste struiken hebben al vrucht gezet, maar de bessen zijn bijna allen nog groen. 't Is toch een heel andere plant dan de roode boschbes, dat merkt men nu eerst goed als men de eene rechts en de andere links van zijn neus heeft staan. De blaadjes zijn heel anders, veel lichter en matter van kleur en teerder van stof, en niet zoo gaaf van rand; de takken zijn ook niet rond, als die van de roode boschbes, eer hoekig of scherp-kantig; en de blauwbessen schieten veel

hooger op; die daar ginds lijken wel aalbes-sen-struiken.

De heide, die tusschen de bessen doorgroeit en ons tegen de kin prikkelt, heeft zijn mooiste tijd nog te goed.

De gele, langwerpige, driehoekige bloempjes, die er aan schijnen te groeien, zijn van hem niet.

Dat zijn de bekjes van de hengel, 't zwartkoorn of welke namen de plant meer heeft; die is nu op zijn mooist.

De hengel (*Melampyrum pratense*) is een klaplooper van top tot teen; zijn wortels zuigen die van andere planten uit, als ze kunnen, en de stevige struikheide en het boschgras gebruikt hij om zich met de slappe, dunne stengel en zijn nietige blaadjes naar boven te werken. Daar steekt hij naar rechts of links, uit elk hoekje tusschen 't smalle blad en de vierkante stengel, twee bloempjes horizontaal naar voren. De bloempjes zijn zwavelgeel, driekantig en laten zich openen en sluiten als de leeuwenbekjes, waarmee de kinderen spelen.

Wat een gezoem om ons heen; het ergste leven maken die groote

vliegen, die om onze hoofden heen draaien; zoo snel, dat men ze niet onderscheiden kan; eerst als ze plotseling van beweging veranderen en schijnbaar onbeweeglijk, zonder te rijzen of te dalen, op een paar meter hoogte in de lucht blijven stilstaan, zijn ze goed waar te nemen, dan is duidelijk de vliegvorm te zien, de ringen te tellen; de vleugels vormen een schemerig wolkje, zoo snel is de trilling. Wip, daar schiet hij voort en hervat

Roode Boschbes en Kamvarens.

de draaiende beweging om onze hoofden; laat hem zoeken, hij doet ons geen kwaad.

Dat is een ander geluid; wacht, een hommelt zal op de bessen-bloemen los gaan.

Neen, hij heeft het op de hengel-bloemen gemunt.

Die moet het warm hebben in zijn pels; 't is een moshommel, die zoo heet, omdat hij zijn nest onder mos en van mos maakt; zijn harige rug is fraai geelbruin; kijk hem de hengel-bloem eens makkelijk openen. Daar gaat zijn kop er in; nu weer in een andere bloem, stuk voor stuk worden ze van stuifmeel ontdaan en meteen weer van het stuifmeel uit andere bloemen voorzien, dat de stempels van zijn rug afschuiven.

Al weer gegons, vlak bij ons hoofd, nu luider en dieper; dat is de welbekende overal aanwezige aardhommel, kenbaar aan zijn grootte, aan zijn gele ring en zijn wit achterlijf. Hij verjaagt de moshommel, die graag het veld ruimt. Wat is dat een raker, die aardhommel! Zie je dat! Hij neemt niet de moeite de bloem te openen, hij probeert het niet eens, hij valt uit de lucht neer en bijt pardoos, zonder zich ook maar een oogenblik te bedenken, de bloem aan 't dunne onderend stuk, om er de honig uit te halen. Wat geeft het nu de hengel, dat zijn bloem zoo wonderlijk op hommeltbezoek is ingericht. De honig wordt bemachtigd op ruwe, diefachtige manier, zonder dat de plant er eenig voordeel van heeft, want op die manier krijgt de hengel geen krachtige zaden.

En niet een enkele bloem trakteren de aardhommels zoo; de roovers ledigen er op die slinksche wijze twintig tot dertig in de minuut; onderzoek maar eens even; 't is een tref, hier op deze plek een bloem te vinden, die niet aangebeten is.

Eerst de moshommels, de wettig bestuivers, verjagen, en dan zelf alles opslokken, zonder iets te vergoeden! De brutaalste lui hebben de meeste kans in de wereld, en de

slimheid van een hommelt maakt, zoo 't schijnt, de wijsheid van de natuur te schande.

Zie zoo, dat kijkje in de huishouding van het bosch hebben we alweer gehad; laten we nu opstappen en een eindje flink doorzetten. De weg is tamelijk recht; een diep karrenspoor toont met duidelijke prenten van paardenhoeven en boerenklompen, dat een beladen kar ons is voorgegaan. De weg zelf is geheel kaal; geen graspietje steekt er uit omhoog; zuiver geel is het zand en eenigszins vochtig.

Ja, daar groeit toch iets, midden op het pad, juist in het wagenspoor.

Een fijn, jong plantje van een paar decimeter hoogstens; roodgeaderd is de teere stengel; de pas ontplooidde zeegroene blaadjes met rose randen zijn driehoekig, haast pijlvormig. Hebt ge het nooit eerder gezien? Als ge meent, een zeldzame vondst gedaan te hebben, bereid u dan voor op een teleurstelling, want het plantje is niets anders dan een aanvallig spruitje van de gewone, alledaagsche boekweit.

Hoe dat eenzame boekweitje hier op de zandige boschweg is beland? Wel, het karrenspoor verklaart het; tusschen de bodemreuten door van de boerenwagens, die hier onlangs zacht-krakend voortsukkelde, is het in 't wagenspoor gevallen, heeft wortel geschoten en.... sedert is geen tweede kar de eerste gevolgd; minstens acht dagen is het geleden, dat hier

een mensch de voet heeft gezet. Dat de sporen zoo scherp blijven en versch lijken, is een gevolg van de vochtigheid in dit bosch, die het zand belet te stuiven.

Als ge veel door bosschen loopt, zal het u wel vaker gebeuren, dat zoo'n enkel verdwaald boekweitspruitje op een effen zandweg u plotseling komt herinneren, dat er behalve planten en dieren ook nog menschen in de wereld zijn, al zijn ze zeldzaam aan te treffen in de mooie wildernissen van ons land.

Kijk eens op; die haas daar, honderd pas voor u uit

midden op de weg, beschouwt u ook al als een curiositeit in zijn gebied. Wat kijkt hij ons nieuwsgierig aan!

Zoo'n raar dier ziet hij niet alle dag! Zou 't gevaarlijk wezen?

Laten we eens kijken, tot hoe dicht hij ons laat naderen, zonder aan de haal te gaan. Jongens, die durft! Wacht, hij richt zich al half op, hij gaat „mooi-zitten”, daar rijzen de ooren omhoog. Wat een lepels! Dertig pas hoogstens, hij houdt het goed uit. Wip! daar gaat hij, zijwaarts af nog eventjes op de kant om die bremstruik gluren, weg is hij.

De bremstruiken kronen hier de walletjes met hun donker groen. De laatste, goudgele bloemen zijn wijd geopend, de lange stempels zijn reeds opgekruld, 't lijken spiraalveeren van koperdraad; toch zoekt nog een steenhommel, kenbaar aan zijn roodbaaien rokje, of hij nog jonge bloemen met stuifmeel vinden kan.

't Zullen er niet vele meer wezen, de meeste planten hebben al peulen met zaden. Daar heeft hij nog een half-gesloten bloem ontdekt, behendig werkt hij zich tusschen vlag en vleugels van de vlinderachtige bloem door, zijn achterlijf drukt even op 't schuitje, en plotseling, met een zichtbare ruk, springt de stempel, die er in verborgen lag, omhoog, krult zich in en veegt met één door de harige pels van de woelige, zoemende hommel, om wat stuifmeel te vergaren.

Wat zal het hier mooi zijn in Mei; wat moeten dan die duizenden en duizenden gouden brembloemen in twee dichte rijen langs de weg prachtig kleuren-effect geven, met het donkere dennengroen, het bruin-grijs van stam en tak, het bruinrood van het bottend eikenloof tot achtergrond. Wat er nu nog van te zien valt, is daar maar een weerschijs, een laatste opflikkering van.

Op deze plek schijnt de gelegenheid gunstig een eindje dwars het bosch in te gaan; het onderhout staat hier niet zoo dicht, of we kunnen er zonder kleerscheuren wel door dringen.

Het valt toch niet mee; de braamstruik legt ons strikken om de beenen en de terugzwiepende takken maken het niet geraden vlak achter elkaar te loopen. Hoe dieper we het bosch ingaan, hoe forscher de boomen worden, ze groeien aan van struiken tot reuzen.

De naaldboomen: sparren, dennen en pijnen, groeien hier schijnbaar vreedzaam naast de loofboomen, meest eiken en beuken. Alles staat hier door elkaar.

Hier een groep gelijksoortige boomen dicht bijeen, ginds drijft een donkere spar zijn stijve schuinhangende takken door het kronkelend getwijn van een flinke eik; soms meent men beukeblâren aan een eikestam te zien wassen, tot men inzielt, dat men zich in 't verloop der takken vergist heeft en de gladde, grijze stam van de jonge beuk bemerkt, die door de dikke, gegroefde tronk van de eik aan ons oog was onttrokken.

Vreedzaam en eendrachtig schijnt het hier toe te gaan in de boomen-maatschappij; maar wie de taal van het bosch heeft leeren verstaan, ziet en hoort de worsteling op leven en dood tusschen de naald- en loofboomen. Hier wint de pijn het van de eik, daar behaalt de eik de overwinning; hij groeit zijn medestander over het hoofd, beneemt hem 't zonlicht, waaraan de naaldboomen zoozeer behoefte hebben, en laat hem een ellendige dood sterven.

Maar op zijn beurt moet de eik het afleggen tegen de beuken; kijk die groep daar ginds eens voortdringen tusschen de eiken. Waar de beuken goed op gang raken moet alles wijken en uitsterven, wat boom heet, als ten minste de mensch niet tusschenbeide komt.

Onder de dennen groeit om deze tijd van het jaar niet veel; alleen wat struikheide, kraaibessen en hengel, met een enkele citroengele bloem, een soort havikskruid, die wel wat van een kleine, harige paardbloem heeft, er tusschen door. In de volgende maand komen de paddestoelen oprijzen; die kunnen wel aarden in de halve duisternis.

Onder de loofboomen, die meer licht doorlaten is weliger plantengroei; tot een voet of drie van de bodem reiken de boschbessen, daaruit stijgen de struiken op, jonge eiken, beuken; ook de lijsterbes, die nu zijn groote, welriekende bloemschermen ontplooit; de vogelkers en de vuilboom of wegedoorn met zijn kleine, rose bloempjes, waarvoor binnen kort groene, roode en zwarte bessen in de plaats zullen komen.

Tusschen allen door, kruipt en kronkelt de braamstruik met zijn groote, witte of rozerode bloementrossen; op sommige plaatsen is de stekelige gast verdrongen door de wilde hop en de kamperfoelie, die de hoogere struiken en de jonge boompjes omstrengelen en hun ranken slingerend rekken, om de onderste takken van een eik of beuk te grijpen, zodoende hooger op te komen, en zich in 't onontbeerlijk licht te werken.

Hier is alles natuur, alles wild. Geen mensch kapt hier het onderhout weg, verwijdert in het najaar het warme, broeiende dek van dorre bladeren. Hier is het bosch niet kunstmatig gedund en mocht de natuur eens zelf haar gang gaan; althans in de laatste jaren is op deze hoogte geen houthakker aan 't werk geweest; hoogstens is hier of daar een gestorven boom, een door de storm ontwortelde spar weggekard, of een eik gekapt, die door de bliksem was getroffen.

Hier kan men zich verbeelden in een duizendjaar vroegere tijd te leven, kan men zich terugdenken in de tijd, toen een groot deel der Veluwe nog één ongerept woud was van Harderwijk tot Apeldoorn en over de IJssel heen tot de Hettenheuvel in Monferland; een oerwoud, waarin de lynx, de wolf en de beer jacht maakten op eland, oer-os en edelhert. Wat er nog van overbleef, dit bosch en nog een paar andere in de buurt, zijn groene eilanden in een leege, droge zee. Hoe lang nog, en ook deze plekjes zullen zinken en verdwijnen; snel, als de mensch in zijn geldelijk belang ingrijpt, langzaam als de natuur ongestoord blijft voortwerken, want de bosschen dooden te-lange-leste zichzelf.

Heide blijft er over. Gelukkig als dan weer de mensch herstelt, wat de natuur vernield heeft; als de heide weer in bosch wordt herschapen, al is het dan ook een aangelegd en goed onderhouden bosch; lang niet zoo grootsch als het oorspronkelijk woud, dat er was, of het nieuwe dat er na jaren, en heel langzaam, ook zonder menschelijke hulp weer uit de heide, die dan weer *zijn* tijd gehad heeft, zou opgekomen zijn.

Gelukkig wordt op de Veluwe tegenwoordig veel behouden, wat nog te redden is, en hersteld, wat te niet is gegaan; de Veluwe mag tevreden zijn. Als we later eens

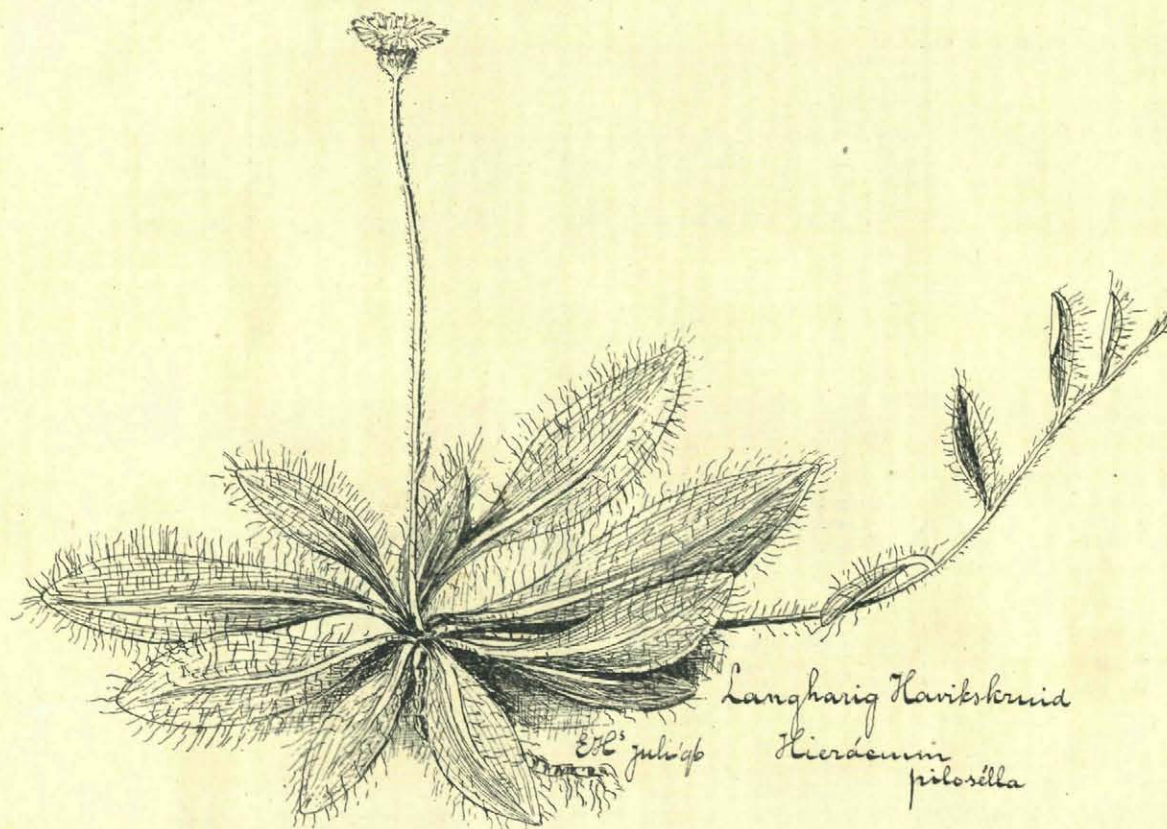
samen de andere zijde van het Leuvenumsche bosch ingaan, hoop ik u eens te wijzen, wat een man, een rijk man natuurlijk, en die de natuur kent en liefheeft, wist te maken van zoo'n uitgestorven streek, zoo'n golvende en toch starre heide-zee in het bosch.

We moesten nu de weg zien terug te vinden; onder het voortgaan door de stille eenzaamheid, heeft zich allengs de boschgeest van ons meester gemaakt. Stil is het geworden *in* ons, ondanks de honderden zachte, raadselachtige geluiden *om* ons, die samensmelten tot een eigenaardig zonderling gesuis; eenzaam ook en toch.... overal in 't rond bespeuren of zoeken wij leven, zichtbaar of onzichtbaar; leven op en in het mos van de bodem, leven op en in de bladeren van de lage struiken, leven tot in de hoogste toppen; maar 't is een ander leven dan het onze,

tot kleinigheden, die wij elders onze groote-menschen-aandacht niet waardig zouden keuren, die wij hoogstens als speeltuig voor kinderen goed genoeg zouden achten. 't Is of al onze zintuigen scherper zijn geworden.

Kijk, daar is een boschweg; maar 't is lang niet zeker dat het dezelfde is die wij pas verlaten hebben. Hij lijkt veel breeder en ouder, we zijn aan het dwalen geraakt, maar dat doet er niet toe, de zon wijst ons de weg; we moeten steeds Zuid-Oost houden. Een kever vliegt laag bij de grond over 't gele zand; wij hebben hem opgeschrikt; een vijf pas verder zet hij zich weer op het pad en loopt verbazend snel recht uit verder, we kunnen duidelijk zijn kleur en teekening onderscheiden: lichtgroen met enkele witte stippen.

't Is een zandloopkever, ruim een centimeter groot, die

een raadselachtig leven dat wij zouden willen kennen tot in de kleinste kleinigheden.

Onze gedachten dwalen; nu eens loopen we soezend en dof, als werktuigelijk voort; we zien, hooren, denken met moeite; dan weer voelen we eensklaps onze geest frisch en vaardig worden; onze gedachten zijn vermengd met iets dat op visioenen lijkt, herinneringsbeelden uit een frissche jeugd en de blijde dagen van 't later leven, scherp van lijn, krachtig en diep van kleur, als de verkleinde, gecondenseerde beelden op de glasplaat van de camera.

Het eene oogenblik dringt alles in 't rond zich samen tot één heerlijke gewaarwording van rust en vrede, van weelde, van blijheid met het schoone, van dankbaar-zijn met het leven, en we merken niets apart, niets enkels op. In het volgende wordt elk bloempje, elke bloemstruik, elk geluid afzonderlijk vernomen, met een kracht en een fijnheid van opmerken, die ons zelf verbaast, en ons aantrekt

hier prooi zoekt: vliegen, muggen, mieren en al wat hij maar krijgen kan.

Daar zit hij weer vlak voor u; ge wilt het diertje even van nabij bekijken, ge strekt de hand uit, mis, daar vliegt het weer weg, hoogstens een meter boven de grond; goud, staal en brons flikkeren op, telkens als het in zijn vlucht een bundel zonnestralen doorsnijdt, die door het loofdak een weg naar de bodem vonden.

Daar zet de kever zich weer neer, ge grijpt opnieuw toe; al weer mis. Hij vliegt weer op en voorwaarts.

De kever rust uit van het vliegen door te loopen en van het loopen door te gaan vliegen, dat doet ge hem niet na.

„Dat zullen we toch eens zien; ik wil weten wie de vlugste van ons beiden is.”

Ga uw gang maar, loop recht door; niet de vlugste zijt ge, maar de sterkte en de verstandigste.

Als de kever zijwaarts in het kreupelhout vloog, was hij

gered; nu blijft hij, ongelukkig voor hem, op de zandweg; korter en korter worden de afstanden, die hij vliegende aflegt, steeds langer vlucht hij al loopende. Grijp nu toe. Gij hebt hem.

„Au!”

Wat is er, laat ge hem weer vallen?

„Hij heeft me gebeten, maar hebben zal ik hem.”

Juist, dat is de goede manier; laat u op hem neervallen en neem hem op met een handvol zand.

Hier hebt ge een doosje met glazen deksel, daarin kunt ge het diertje met gemak bekijken.

Prachtig, niet waar? Smaragd van boven, roodgoud van onderen. Goudgroen aan borst, buik en pooten, goudgroen onder de vleugels. En wat een kaken! geen wonder, dat hij zoo duchtig bijten kan. Wat een wilde sinjeur, geen oogenblik rust. Nu hij geen vinger heeft om in te bijten, haakt hij maar in de lucht en springt en rent als een razende in 't doosje heen en weer.

„Zie zoo, nu ken ik je, leef jij nu maar verder je leventje uit.

Waar een mensch al niet toe komen kan! Wie me gister gezegd had, dat ik me vandaag op een warme zandweg in 't zweeft zou loopen om een torretje te vangen, zou ik raar hebben aangekeken. Maar 't is hier zoo mooi dat een mensch heelemaal vergeet, dat hij geen kind meer is, dat het in vlugheid van kevers en kapellen winnen kan.

Wat is dat voor leven daar boven ons in de toppen? Wat een welluidend stemmetje! daar is onze papagaai nog een nachtegaal bij.”

Dat is een Vlaamsche gaai, die ruzie heeft met een ekster: ze schelden elkaar uit voor al wat leelijk is, net een paar vischwijven. Hoor ze elkaar eens de waarheid zeggen; en die kan wat inhouden, 't is hier dief en diefjesmaat. Als het tot een vechten komt, zullen we veeren zien vliegen; het gaat er flink naar toe, nog één sprongetje, dan zijn ze bij elkaar en zitten ze elkaar in de veeren.

Uit is het, de ekster heeft ons in 't oog gekregen; de slimmerd, hij gaat er stilletjes van door, hoog over de toppen heen; aan zijn lange staart is hij nog op groote afstand te kennen. De gaai legt eerst bedaard zijn kuif neer, krast de ekster nog een „lafaard” achterna, strijkt zijn mooie wit-en-blauwe vleugelveertjes met de snavel glad, kijkt eens even om de boomtak heen naar beneden en gaat eveneens aan de haal, maar met langzamer vleugel-

slagen en veel lager dan de ekster; wat hij doet is meer een wegschuiven van de eene boomkroon in de andere.

Geen van beide zijn ze veel goeds gewend van de menschen; menige zuster of broer, van de ekster zoowel als van de gaai, hebben ze dood zien neervallen, als de mensch uit een stok blies, dat 't knalde; en een kwaad geweten hebben ze altijd, die eierendieven.

Hier schijnen ze niet eens sterk vervolgd te worden, anders hadden ze ons niet zoo dicht laten naderen, zelfs niet in 't heetst van hun twist.

De eene indruk verdringt de andere; nu staan we weer te luisteren naar een vreemd snijdend geluid, dat vlak bij ons uit de laagste takken van een pijnboom schijnt te komen. Wat kan dat zijn? Eekhoorns in 't nest? Mogelijk wel, maar er is geen holte in de boom te zien. We turen en turen, het helpt niet en toch komt er geluid. Nu is 't stil, we gaan maar verder; nog geen drie pas hebben we afgelegd of 't begint weer, en waar muziek is, al klinkt die nog zoo leelijk, is ook een muzikant, om 't even of 't een dier of... een boomtak is.

En dat is het hier, deze pijn schuift bij de minste beweging in de top een van zijn takken tegen een knoestige eiketak; kijk maar eens goed, beide zijn op de wrijvingsplek als gepolijst, maar toch nog niet zoo glad of 't piept zoo nu en dan. Wellicht werkt ook de hars, die uit de wond van de pijn vloeit, mee, om de wrijving te vermeerderen; maar 't vreemdste is, dat het geluid tien meter hooger veroorzaakt werd, dan wij dachten.

Nu we een poos met gespannen aandacht geluisterd

hebben naar dit eene, zoolang onverklaarbare geluid, hooren we overal verschillende geluiden. We merken nu bij het suizen van het koeltje, duidelijk verschil tusschen het ritselen in het eikenloof en het eigenaardige zuchten van de dennen, dat meer door de bovenste takken en twijgjes wordt voortgebracht dan door de naaldvormige bladeren; ja, met eenige moeite is ook verschil waar te nemen tusschen 't ruischen van de beuken en dat van de eiken.

Terwijl we onwillekeurig de geluiden die van boven komen opvangen, treft een veel zwakker geritsel, dat van de bodem van het bosch komt, ons oor; 't is geheel verschillend van 't geruisch in de toppen en toch er mee overeenkomend, 't is droger, gelijkmatiger en korter, maar 't is duidelijk, dat het ook uit bladeren komt. We hooren 't vóór, achter ons, haast overal, maar niet op de weg. We bukken en leggen de hand op de dorre bladeren: een

Links: hengel; rechts: een zandloopkever, die een vlieg heeft gegrepen.

ontelbare menigte kleine spinnen snellen om 't hardst, tusschen de bladeren door; zij veroorzaken 't geritsel, dat wij vernamen.

Of het hier ook stil moet zijn, om zoo'n fijn en zwak geluid te kunnen vernemen; de voetstap van één man op een straatweg zou het al op tien pas afstands overstemmen en voor ons onhoorbaar maken. Vooral is het de muur van bosch aan weerszijden, die alle geluid van buiten weert.

Toch doet die stilte die alles hoorbaar maakt, ons op de lange duur niet aangenaam aan. De hooge boomen langs de weg, die alleen van boven eenig zonlicht doorlaten, doen ons de zandwegthans smaller toeschijnen dan hij is.

Tien, twintig stammen diep dringt de blik door; daarachter is donkergroene duisternis; op de zandweg bewegen zich kleine, hoekige bladschaduw tusschen cirkelronde helverlichte zonnebeeldjes; ook de oogen raken vermoeid. We gevoelen ons eenigszins gedrukt en waren we moederziel alleen, we voelden ons wellicht overmeesteren door een ongewone, onverklaarbare beklemdheid, die ons sneller zou doen voortgaan, dan wij van plan waren.

Nu we met ons beiden zijn en wat praten kunnen, komt het zoover niet; wel bekennen we elkaar, dat we nu ook gaarne eens een open plek wilden zien ter afwisseling, al was het maar een dorre zandvlakte.

Ons verlangen wordt straks stellig bevredigd; die poort in de dennen aan het eind van de laan is zoo fel verlicht, dat daarachter ongetwijfeld de zon een open veld beschijnt.

Laten we de pas er maar eens inzetten; het ruischen in de toppen wordt al sterker, ook de blaadjes van de heesters beginnen te trillen, de wind krijgt er vat op. 't Wordt ook lichter en de zonnebeelden op de bodem verdwijnen.

Daar hebben we de heide, laten we hier aan de rand van het bosch even uitrusten. Het is hier een lichting, door de stormen of door menschenhand gevormd, dat is niet uit te maken; de heidestruik bedekt de bodem en gunt alleen hier en daar een plaatsje aan een jeneverstruik of een berk.

Wat voelt de heide dor en droog aan; de bloempjes van verleden jaar hangen er nog aan, maar ze vergaan tot poeder, als men van onder af de holle hand om de struik opwaarts trekt. Huup, wat was dat, wat schuifelt daar zoo snel weg? Een slang? Neen, spring maar niet op, 't is een hagedis, daar is er weer een, daar ook, het wemelt er hier van. Ze zaten zich hier aan de zoom te zonnen; het zijn dood-onschuldige diertjes; ze worden wel door de menschen, die hun leven in 't bosch en op de heide slijten,

voor vergiftig verklaard, maar 't is laster; te goeder trouw, dat is waar, maar toch laster. Wat al kwaads wordt er niet van die diertjes verteld: ze spuwen venijn net als de adder, veroorzaken booze zweren, brengen iemand ongeluk in de oogst en in 't huwelijk en nog heel veel onheilen meer.

Dit dwaze geloof is zoo sterk ingeworteld, dat ik onlangs nog een boschwachter met een vervaarlijke baard, een man, die met een tweeloopsgeweer op stroopers loerde, hoorde zeggen, dat hij nog liever een levende bunsing of hermelijn met de hand zou grijpen, dan een hagedis. Hij kon de naam van het diertje haast niet uitspreken zonder te rillen.

De weg splitst zich op de hoek van de lichting in tweeën; laten we de weg rechts inslaan, dan moeten we binnen korte tijd een beekje vinden, dat als een slang door 't bosch kronkelt. Daar kunnen we ons verfrisschen met een dronk water of onze limonade aanlengen.

Nu we ons weer eenige oogenblikken in het volle zonlicht hebben bewogen, de kleine witte wolken zachtjes in de blauwe lucht hebben zien voortdrijven, het koeltje niet alleen gehoord maar ook gevoeld hebben, zijn we ook al verzoend met het bosch en we stappen weer welgemeed tusschen de hooge boomen voort.

't Is ook maar voor korte tijd, het hooge hout wordt ijler, en 't onderhout allengs dichter, we loopen al door de struiken. De beek moet hier vlak bij zijn. We luis-teren scherp toe, of we ook kabbelen of ruischen hooren, want dat dient nu eenmaal een fatsoenlijke beek te doen; maar neen, dat doet de Hierdensche beek thans niet; wel in 't voor- en najaar, als er meer water en meer stroom is.

Daar is de beek; de breedte valt mee, maar het water staat er niet diep, hoogstens een paar voet. We kunnen er met gemak blootsvoets doorloopen; maar noodig is dit niet, een paar pas verder is een brugje in de richting van die karreweg. Dat loopen door de beek zou ook nog al tegenvallen, want hier in de schaduw is het water ijskoud. Verderop, waar de zon er in schijnt, is het heerlijk.

't Zal moeilijk vallen in ons land een mooier beek te vinden, dan deze Hierdensche beek.

We moesten de weg maar verlaten en het beekje volgen door dik en dun, door hoog en laag; het zal u niet berouwen, erg vermoeien waarschijnlijk wel, maar daartegen is uitrusten en een broodje eten, een uitmuntend geneesmiddel.

Wordt vervolgd.

E. Hs.

Eene Waarneming van een oud Liefhebber.

Niet zelden ziet men op verkooping en heele partijen oude boeken „voor een appel en een ei” veilen. Niemand schijnt veel prijs te stellen op de verjaarde wijsheid, die zij bevatten. Oude bandjes, oude lettertypen, oude illustraties, het trekt ook niet bijzonder; en dan is bovendien de inhoud nog bij den tegenwoordigen tijd ten achteren.

Toch wil ik hier een paar bladzijden uit zulk een oud werk weergeven. Het heet: „Nuttig gebruik van het mikroskoop, in 't Engelsch beschreven door Henry Baker.” (1770)

Ik veroorloof mij slechts kleine wijzigingen van ondergeschikt belang.